

Motion till riksdagen 2024/25:3268

av Rasmus Ling m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2024/25:29 Riksrevisionens rapport om Kriminalvårdens behandlingsverksamhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag på åtgärder för hur Kriminalvårdens behandlingsverksamhet kan förbättras och därmed hur den dömdes risk för återfall ska minimeras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra behandlingen obligatorisk för klienter dömda till sexualbrott och grövre våldsbrott och tillkännager detta för regeringen.

Situationen hos Kriminalvården är ansträngd

Kriminalvården är en av Sveriges mest pressade myndigheter. Sedan flera år tillbaka har antalet klienter hos Kriminalvården ökat till följd av fler verkställda domar och utökade strafflängder, vilket lett till överbelagda fängelser och överbelastade frivårdskontor.

Det är därmed inte förvånande att Kriminalvårdens behandlingsverksamhet inte bedrivs på ett effektivt sätt, som framkommer i Riksrevisionens granskning. I den rådande situationen på anstalt, där allt fler delar på gemensamma utrymmen avsedda för färre och där det dessutom råder brist på utbildad personal, blir en stödjande miljö allt svårare att upprätthålla. Samtidigt visar Kriminalvårdens egna prognoser att inflödet av klienter förväntas fortsätta öka kraftigt de kommande åren. Kriminalvården skulle behöva utöka verksamheten från ungefär 10 000 årsarbetskrafter till 46 000 de kommande tio åren, men med dagens situation har myndigheten problem med både rekrytering och att få befintlig personal att stanna.

Riksrevisionen visar också att den snabba kapacitetsökningen försvårar Kriminalvårdens möjligheter att bedriva en kvalitativ behandling, som ska bidra till att återanpassa

klienterna till ett liv utan kriminalitet. Kriminalvården själva har också vid återkommande tillfällen påpekat risken att det återfallsförebyggande arbetet påverkas negativt av platsbrist och personalbrist.

Regeringen måste återkomma med åtgärder

Situationen på landets fängelser är allvarlig och regeringen måste göra mer för att förbättra arbetsmiljön för de anställda och behandlingsmiljön för de intagna. Det är i detta läge anmärkningsvärt att regeringen i sin skrivelse inte ger några ytterligare besked om hur och när man avser att gå vidare med Riksrevisionens rekommendationer för att förbättra Kriminalvårdens behandlingsverksamhet. Det är uppenbart att regeringen behöver vidta åtgärder för att underlätta för Kriminalvården och dess möjligheter att bedriva ett mer effektivt arbete för att minska återfall i brott.

De som begått grova brott, inte minst våldsbrott och sexualbrott, ska sitta i fängelse lång tid. Samtidigt är det viktigt att de under fängelsetiden också rustas för att efter avtjänat straff kunna fungera i samhället och leva ett hederligt liv.

Kriminalvården har ett mycket viktigt uppdrag i att förebygga återfall i brott. Vi vet att om intagna inte erbjuds adekvat rehabilitering så riskerar en fängelsevistelse att leda till fortsatt marginalisering och kriminalitet. Kriminalvårdens roll i att erbjuda vård och behandling, studier och praktik är därför viktig och måste prioriteras. Tiden i anstalt ska användas på ett sådant sätt att den dömdes risk för återfall minimeras och sannolikheten för ett liv utan missbruk, och med egen försörjning av legalt arbete eller egna studier, ökar.

Fler och nya alternativ till häkte och fängelse

Miljöpartiet menar att Kriminalvården måste ha rätt förutsättningar att säkerställa en trygg och säker miljö på anstalterna, både för de som dömts för brott och för personalen. Uppföljning och utslussning måste fungera bättre. Nya alternativ till häkte och fängelse behöver införas, för att underlätta den ansträngda situationen. Miljöpartiet anser bl.a. att det bör övervägas om fängelsestraff som är kortare än exempelvis sex månader alls ska användas som påföljd i första hand eller om det är mer ändamålsenligt och effektivt med alternativa påföljder – detta särskilt med hänsyn till de stora kapacitetsbehov som finns inom Kriminalvården och risken att personer som inte redan har en kriminell livsstil utvecklar en sådan under tiden i anstalt. Detta går i linje med vad som framförts av Kriminalvårdens ledning.

Dessutom behövs fler alternativ till att vistas på anstalt. Detta är viktigt dels utifrån den mycket ansträngda beläggningen på landets fängelser och Tidöavtalets förslag om omfattande straffskärpningar, dels med hänsyn till rekommendationer från internationella organ. Som Kriminalvården lyfter och som anges i flera internationella konventioner som Sverige har ratificerat, ska frihetsberövande åtgärder användas som en sista utväg. Andra mindre ingripande åtgärder som kan uppnå samma effekt bör alltid övervägas.

Gör behandlingen obligatorisk för intagna i vissa fall

Att den behandling som Kriminalvården erbjuder till intagna är frivillig framstår i många fall som orimligt. Inte minst rapporteringen om att den s.k. Nytorgsmannen sagt nej till behandling väckte bestörtning på många håll.

Miljöpartiet föreslår att Kriminalvårdens behandling ska vara obligatorisk för intagna som är dömda för sexualbrott och grova våldsbrott. I de fall där en intagen vägrar att genomgå erbjuden behandling bör möjligheten till villkorlig frigivning skjutas upp i fler fall än vad som i dag sker. För att uppnå detta är det viktigt att Kriminalvården får bättre förutsättningar att erbjuda adekvat behandling och anställa utbildad personal.

Rasmus Ling (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)

Leila Ali Elmi (MP)